

СТАНОВИЩЕ

на проф. д-р Симо Леонов Лазаров

НБУ, департамент „Музика” с научно направление 8.3. “Музикално и танцово изкуство” научна специалност “Музикознание и музикално изкуство” за придобиване на научната степен „доктор“ с кандидат **Дафина Зекири Нуши** по професионално направление 8.3. “Музикално и танцово изкуство” научна специалност “Музикознание и музикално изкуство”

Тема на докторантския труд: **ТЕМБРИТЕ - МУЗИКАЛНИЯТ НАЧИН ЗА ИЗОБРАЗЯВАНЕ НА ЗВУКОВИТЕ ЦВЕТОВЕ В КОМПОЗИТОРСКАТА ПРАКТИКА.**

Представеният докторантски труд съдържа 283 страници, разпределени в увод, шест глави, заключение и изводи, самооценка на приносите и две приложения с общо 21 партитурни записа и 74 фигури и библиография с 78 източника, от които 67 – литературни и 11 интернет източници. Цитирани са 93 нотни материали, взети от интернет сайтове по темата на дисертационния труд.

Според докторантката мотивацията да избере тази тема е да изследва нови композиционни техники, както и да вникне в съдържанието на оркестровия цвят в контекста на композиционната идея и смисъла на формата на композицията. И както тя, самата споделя: „за аудиторията тези идеи нарисувани с музикални цветове дават ясна визуална представа”. Тембърът е музикалният път да се покажат цветовете и начините и композиторската практика на композиране.

Докторантката фокусира вниманието към своите и на косоварските композитори композиции на съвременна музика. Разгледани са нотни примери на 6 косоварски композитори. Като фундаментално изказване и отправна посока за размисъл е цитирано изказване на Пиер Булез, според който „Всеки музикант, който не се е почувствал - ние не казваме разбираем, но почувствал - необходимостта от серийния език - е безполезен. „

Докторантката разглежда тембъра като елемент за описание на композиторската идея. С особена вещина тя разглежда характеристиките, и като водеща характеристика фактора *движение - мелодичност*, засягащ психологическата реакция и настроението на слушателя. Анализът е подкрепен с цитати и примери на Чарлз Айвс, Пендерецки, косоварски композитори и елементи от собственото й творчество, в които примери се проявява тази тенденция.

В този контекст опирайки се на мисли на Шнитке, са разгледани още *мелодията и мелодизма*, основните значения на *ритъма, хармонията, метрума, темпото, динамиката и текстурата на произведението*.

Дълбоко заинтригуващ е научния подход с който е разгледана еволюцията на оркестрацията от 19 до 21 век в светлината на идеята за тембъра като важен елемент на съвременната и иновативна композиционна техника при оркестрирането, чрез която е възможно да се постигнат интересни звукови нюанси.

Като нови моменти в оркестрирането на съвременните композиции са описани *перкусионните ефекти, мултифоничните възможности* при медните духови инструменти, а също така и нетрадиционните компоненти в музиката като: *пеене едновременно със свирене, говорене, свирене с уста, викане, смях, крещене* и други. Дадени са примери на Кейдж, Лахеман, Берио, Кети Берберриан, Лигети и още много композитори – една широка палитра от примери, доказващи аналитичния подход на изследваната материя и обосновавайки целите и задачите в дисертационния труд.

Анализа върху собствените композиции и направените изводи показват важността на връзката на тембъра със съдържанието и неговото възприятие, което прави слушателя по-активен в определянето на идеята и целта на композицията.

Музикалният цвят във функция на музикалната драматургия в произведенията на косоварските композитори е също основна и интересна тема. Според докторантката: „музикалната драматургия изцяло произтича от идеите, характера и съдържанието на формата и всички музикални елементи”. Националният стил на звучене на произведенията на композиторите е с голямо влияние върху слушателя. И това е смисъла на едно произведение с подобна музикалната драматургия.

Като потвърждение на съвременните тенденции за използването на тембъра като водещ в развитието на съвременната музика в пета глава се прави анализ на произведения на косоварски композитори, използващи такива композиционни прийоми. Наред с описанието на биографичните данни на деветте косоварски композитори, са дадени нотни примери от техни произведения.

Тук се доказва твърдението на Шьонберг: „Тонът става осезаем благодарение на тоналния цвят...” и по-нататък ”Цветът на тона е основната тема” Т.е. работата върху тембъра и от там върху тона е основополагаща за всеки композитор - добре известно твърдение, което важи и с още по-голяма сила за съвременните композитори. Това твърдение важи включително и за произведенията на изследваните косоварски композитори, които добавят към своите произведения и спецификата на Балканския регион с неговите интонационни характеристики.

Докторантката прави авторефлексия върху собственото си творчество, във фокуса на която попадат шест нейни композиции. Основните детайли на композициите са подкрепени с примери. Ползвайки съвременни композиционни техники тя отбелязва и пристрастията си към изследването на *прогресията на хармониите в музикалната форма*. Публикациите по докторантския труд са издадени в специализирани нотни издания и по моя преценка носят своята тежест на съвременните и оригинални композиции с впечатляващ брой представяния пред публика. Фактът, че тези композиции са изпълнявани многократно води до заключението, че те носят специфичния характер на съвременната интонационна среда, каквато интонационна среда публиката търси .

В приносната част на докторантския труд Дафина Зекири Нуши визира пет приноса, с които доказва, че актуалността на това изследване, състоящо се в изследването на тембъра с визуална образност оказва психологически ефект върху слушателя. Според докторантката, такъв вид изследване, в което целта е чрез разширените инструментални техники, използвани за композиране да се изясни звуковата визуална образност се прави за пръв път.

Друг принос изтъква, че са изследвани причинно следствените връзки на логическите структури, Използвайки синтаксиса на формата докторантката показва, че основната логическа структура на широкия спектър от *мелодични, ритмични и хармонични структури на тембъра* се създава илюзията, която се формира чрез нашето физическо и емоционално преживяване. Чуваме музика не само като набор от индивидуални ноти, но и защото тях тясно ги свързваме с логическите структури.

Намирането на връзката между оркестровия потенциал и възможността за разширяване на различни съвременни и иновативни техники за композиране е от особено значение. Обръща се внимание върху развитието на двата взаимно свързани фактора: повишената музикална роля в специфичния звуков характер (*тембър, темпо, динамични нюанси, хармония, текстура*) и развитието на музикални инструменти.

Не на последно място е в докторантския труд е отделено на изследването на творчеството на съвременните косоварски композитори и влиянието на фолклора в техните композиции, както и възможностите за включване на фолклорния инструмент с неговия специфичен цвят в оркестъра с цел тембровото разнообразие. По безспорен начин са изтъкнати научните и научно-приложни приноси на дисертационния труд показвайки във всеки момент връзката между теоретичните постановки и приложението им в композиционната практика. Тя установява, че трябва да има специфична връзка между *хармонията от фолклора* и атоналната структура в съвременните композиционни техники.

„Фокусът на творбите на съвременните композитори, както и на моите творби, е водещото начало на тембъра като ключов елемент в изследванията” - както тя самата пише и продължава: „аз се опитвам да постигна тембралната илюзия чрез тембралните характеристични теми, мелодия, хармония, ритъм, темпо, динамика и т. н.”, което се явява както авторефлексия както върху собствените й композиции така и като синтез на фундаменталните й познания в композиционните практики.

Високо трябва да бъде оценено и внушението на докторантката, че тембъра и всяка негова нова вариация е миниподобие на цялото, с което се предизвиква верига от все по-различни негови подобия. Музиката никога не е била толкова нова, причудлива, правена по различен начин и звучаща все по-различно. Не можем да не осъзнаем истината, че светът днес чува музиката различно.

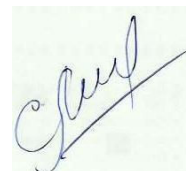
Налице е добре формулирана цел и задачи на докторантурата, които трасират пътя към перспективни и стойностни изследвания. Тезата, която авторката застъпва е със значим научен потенциал.

Формулираните приноси отразяват в достатъчна степен направеното в дисертацията. Направен е обстоен анализ на новите подходи при създаването на съвременна музика направено е едно прецизно представяне на различни модели при композирането на музика. Направени са верни и точни преценки за тенденции и характеристики на този модели. Очертани са проблеми и начини за тяхното развитие.

Направен е добре балансиран анализ на основните съвременни разновидности на съвременните композиционни техники. Направени са верни и точни преценки на тенденции и характеристики на тези разновидности. Направен е анализ на новите похвати, които се използват при създаването на специфична за балканския регион авторска музика. Съществува съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд. По мое мнение този основополагащ труд търпи развитие в посока на по-широка изследователска дейност на оригиналното композиторско творчество на косоварските композитори.

Като се има предвид горепосочените аргументи считам, че Дафина Зекири Нуши изцяло отговаря на изискванията за получаване на образователна и научна степен “Доктор” по професионално направление 8.3. “Музикално и танцово изкуство” научна специалност “Музикознание и музикално изкуство” по Закона за развитие на академичния състав на Република България.

София, 22.01.2019 г.

/проф.д-р Симо Лазаров/